

ILK YOSHDAGI BOLALAR BILAN ISHLAYDIGAN MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTI TARBIYACHISIGA QO'YILGAN MALAKA TALABLAR

*TMC Instituti MAKTABGACHA TA'LIM
YO'NALISHI MTS 23/103 guruh talabasi
PARPIYEVA YULDUZ SALOXIDDIN QIZI
TMC Instituti Pedagogika va
psixologiya kafedrasi o'qituvchisi
Ziyamova Madina Jaxongir qizi*

Annotatsiya: Maktabgacha ta'lim tizimi jamiyatning ilmiy, ma'naviy va madaniy asoslari bo'lgan qadriyatlarni bolalarning ongi va qalbiga singdirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, ilk yoshdagi bolalar bilan ishlovchi tarbiyachi kasbi o'z vazifasining murakkabligi va mas'uliyati bilan ajralib turadi. Shu bois, bugungi kunda mazkur yo'nalish uchun kuchli, bilimli, malakali va zamon talabiga mos kadrlarni tayyorlash maktabgacha ta'lim tizimining asosiy vazifalaridan biriga aylangan. Tarbiyachi pedagogning malakasi bolalarning jismoniy, aqliy va axloqiy rivojlanishiga bevosita ta'sir etadi.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim tarbiyachi malaka talablar pedagogik bilim bolalar psixologiyasi gigiyena qoidalari davlat tili kasbiy etik axloqiy tarbiya zamonaviy metodlar ota-ona hamkorligi.

Аннотация: Система дошкольного образования играет важную роль в формировании у детей ценностей, составляющих научную, духовную и культурную основу общества. В частности, профессия воспитателя, работающего с детьми раннего возраста, отличается сложностью и ответственностью своих задач. Поэтому сегодня подготовка сильных, образованных, квалифицированных и современных кадров для этого направления стала одной из главных задач системы дошкольного образования. Квалификация воспитателя напрямую влияет на физическое, психическое и нравственное развитие детей.

Ключевые слова: дошкольное образование, квалификационные требования к воспитателю, педагогические знания, детская психология, правила гигиены, государственный язык, профессиональная этика, нравственное воспитание, современные методы, родительско-детское сотрудничество.

Abstract: The preschool education system plays an important role in instilling in the minds and hearts of children the values that are the scientific, spiritual and cultural foundations of society. In particular, the profession of an educator working with children of early age is distinguished by the complexity and responsibility of its

tasks. Therefore, today, the training of strong, educated, qualified and modern personnel for this direction has become one of the main tasks of the preschool education system. The qualifications of an educator directly affect the physical, mental and moral development of children.

Keywords: preschool education educator qualifications requirements pedagogical knowledge child psychology hygiene rules state language professional ethics moral education modern methods parent-child cooperation.

KIRISH

Maktabgacha ta'lim tashkilotidagi tarbiyachilar uchun malaka talablarini belgilashda, eng avvalo, bolalarning psixofiziologik, emotsional, ijtimoiy va aqliy rivojlanish bosqichlarining o'ziga xos jihatlari hisobga olinadi. Ilk yoshdagi bolalarning harakatlari, nutqi, muloqoti va rivojlanish sur'ati individual va dinamik bo'lgani uchun, tarbiyachidan har tomonlama yetuklik, sabr-toqat, yuqori darajadagi bilim va malaka talab qilinadi. Zamonaviy maktabgacha ta'lim sifatida tan olinishi uchun, tarbiyachi bolalar hayotiga mos va zamonaviy yondashuvlarga ega bo'lmog'i darkor. Mazkur sohadagi me'yoriy hujjatlarda tarbiyachi uchun quyidagi asosiy malaka talablar belgilangan. Ta'lim sohasida oliy yoki o'rta maxsus ma'lumotga ega bo'lish, davlat tilini mukammal bilish, shuningdek, bolalar psixologiyasi, pedagogikasi va gigiyenasi asoslarini puxta egallagan bo'lish. Tarbiyachi o'z pedagogik faoliyatida bolalarning yosh va individual xususiyatlarini chuqur o'rganib, ularga mos tarzda pedagogik texnologiyalarni qo'llay olishi, bolalarning qiziqishlarini aniqlab, ularni faollikka chorlaydigan o'yin va mashg'ulotlarni to'g'ri tashkil eta olishi lozim.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Zamonaviy talablar doirasida maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachisidan yuqori kasbiy etikaga ega bo'lish, har bir bolaga individual yondashish, milliy va umuminsoniy qadriyatlarni singdirish hamda madaniy va axloqiy me'yorlar asosida faoliyat yuritish talab etiladi. Tarbiyachining malakalari faqatgina tarbiyaviy ishlar doirasida emas, balki tashkiliy va hamkorlik faoliyatlarida ham yaqqol namoyon bo'lishi kerak. Ulardan innovatsion pedagogik texnologiyalarni ham o'zlashtirish, axborot texnologiyalari vositalaridan samarali foydalanish, ota-onalar va bolalar bilan samarali hamkorlik o'rnatish, hamda tarbiyaviy muhitni to'g'ri tashkil eta olish qobiliyati talab qilinadi. Bundan tashqari, tarbiyachilar bolalar salomatligini yaxshilash va ularning xavfsizligini ta'minlash, gigiyena talablariga qat'iy amal qilish, ijtimoiy-psixologik muhitni yaxshilash borasida ham malakalarga ega bo'lishi zarur. Ushbu sohada faoliyat yurituvchi pedagog o'zining kasbiy bilimlarini muntazam oshirish, zamonaviy psixologik va pedagogik yondashuvlar, bolalar bilan ishlashning yangi metodlarini chuqur o'rganishi lozim. Tarbiyachi o'z ustida doimiy ishlab, yangilik va o'zgarishlarga ochiq, o'z kasbiga sodiq bo'lishi talab qilinadi.

Malaka talablari doirasida, tarbiyachidan bolalarning ma'naviy-axloqiy rivojlanishiga mas'uliyatli yondashish, ularning oilalari bilan yaqindan hamkorlik qilish, ijtimoiy madaniyat asoslarini singdirish, har bir bolaning shaxs sifatida shakllanishida dastlabki poydevorni yaratish nazarda tutiladi. Bu borada tarbiyachi jamiyat va davlat oldida ham, bolaning oilasi oldida ham katta mas'uliyatni his qilishi, bolalar va ularning ota-onalari bilan ochiq va ishonchli munosabatlarni o'rnatishi, bolalarni atrof-muhitni asrash va ijtimoiy qadriyatlarni hurmat qilishga o'rgatishi kerak. Shuningdek, zamonaviy maktabgacha ta'lim tizimi tarbiyachidan bolalarning muloqot madaniyatini shakllantirish, ularni mustaqil fikrlashga, o'z fikrini erkin bildirib, mustaqil harakat qilishga o'rgatish, o'zaro hurmat va tolerantlikka undash, bolaning shaxsiy qobiliyati va iste'dodini erta aniqlash va rivojlantirishga intilishni talab etadi. Bu uchun esa, tarbiyachidan yuqori darajadagi kasbiy ko'nikmalar, zamonaviy pedagogik yondashuvlar, ochiq va ijodiy fikrlash zarurati mavjud.[1]

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Tarbiyachining mehnati bir nechta asosiy jihatlar bilan belgilanadi. Ular pedagogik faoliyatining samaradorligi, bola shaxsining rivojlanishi uchun yaratilgan o'quv-tarbiya muhitining sifat darajasi, jamoada sog'lom ijtimoiy-psixologik muhitni ta'minlay olishi va pedagogik innovatsiyalardan foydalanish qobiliyatidir. Bugungi kunda zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari imkoniyatlari, sog'lom turmush tarziga yo'naltirilgan tarbiya va ta'lim usullari tarbiyachi oldida yangi imkoniyatlar ochmoqda. Tarbiyachi pedagog doimiy o'qib-o'rganadigan, kasbiy salohiyatini oshiradigan, yangi bilim va ko'nikmalarni egallashga intiladigan, zamonaviy psixologik-pedagogik metodlarni o'zlashtiradigan bo'lishi undan taqozo qilinadi. Ma'naviy jihatdan yuksak, jamiyat qadriyatlariga sodiq, bolalarni yurtdosh sifatida kamol toptirish uchun harakat qiladigan kadrlarni yetishtirish maktabgacha ta'lim sohasining asosiy vazifalaridandir.[2]

Ilk yoshdagi bolalar bilan ishlovchi tarbiyachilarning kasbiy tayyorgarligiga quyidagi asosiy yo'nalishlar kiritiladi: bolalar psixologiyasi va pedagogikasini chuqur o'rganish, o'quv-tarbiya jarayonida samarali metodlarni qo'llay olish, kommunikatsiya va muomala madaniyatiga ega bo'lish, bolalar, ota-onalar va boshqa pedagoglar bilan yaxshi hamkorlikda ishlay olish, faoliyatida pedagogik etikaga amal qilish. Bundan tashqari, bolalarga ta'lim va tarbiya berishda, salomatlik va xavfsizlik talablariga qat'iy amal qilish, sanitariya-gigiyena me'yorlari va talablariga rioya etish ham muhim talab hisoblanadi. Tarbiyachilar uchun amaliy va nazariy bilimlarning uyg'unligi, har bir bola uchun individual yondashuv, bolalar ehtiyoj va qiziqishlarini hisobga olib, harakat va faoliyatni samarali tashkil etish, ko'ngilli va sog'lom muhit yaratish malaka talablari tarkibiga kiradi. Tarbiyachi har bir bolaning o'ziga xosligini tan olishi, shaxsiy qobiliyatlarini rivojlantirishga harakat qilishi, ularda ijtimoiy ko'nikmalarni

shakllantirish ustida ishlashi kerak. Kasbiy malakaga ega tarbiyachi quyidagilarga e'tibor qaratadi: bolalarning mustaqilligi va ijodkorligini rivojlantirish, nutq va tafakkurini o'stirish, maktabgacha ta'lim muassasasi va oilaning hamkorligini mustahkamlash, bolalarda do'stlik, o'zaro yordam, mehr-shafqat, sabr-toqat, to'g'rilik, kamtarlik, xushmuomala bo'lish kabi sifatlarni tarbiyalash. Shu bilan birga, faoliyatida sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish, sport va jismoniy tarbiya, san'at va musiqa, tabiiy va texnik bilimlar asoslarini ham rivojlantirish talab etiladi.[3]

Tarbiyachining yana bir muhim kasbiy talabi – pedagogik faoliyat samaradorligini tahlil qila olish, bola individi va butun guruh rivojlanishda orttirilayotgan natijalarni baholay olishdir. Bu uchun esa, tarbiyachidan bolalar o'zlashtirayotgan bilim, ko'nikma va malakalarni muntazam kuzatish va tahlil qilish, o'z faoliyatini zamonaviy tahlil metodlariga asoslab tashkil etish talabi mavjud. Barcha yuqorida sanab o'tilgan malaka talablari maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ishlaydigan tarbiyachi pedagoglardan yuqori saviyada kasbiy yondashuv, pedagogik mahorat, chuqur bilim va ijodiy fidokorlikni taqozo etadi. Ilk yoshdagi bolalarning tarbiya va ta'limida yuqori natijalarga erishish, mamlakatimizda barkamol avlodni tarbiyalash, kelajak jamiyati uchun yetuk shaxslarni voyaga yetkazish bevosita ana shunday malakali tarbiyachilarning faoliyati bilan bog'liq. Ta'lim muassasalaridagi muvaffaqiyat bolalarning salomatligi, rivojlanishi, estetik, axloqiy va intellektual o'sishi, ijtimoiy hayotga moslashishi kabi omillar bilan chambarchas bog'liq bo'lib, bunda tarbiyachi pedagoglarning kasbiy malakasi hal qiluvchi ahamiyatga ega. Chunki ilk yoshdagi bolalar bilan ishlaydigan tarbiyachi – birinchi navbatda pedagog, sodat, dalda, do'st va ishonchli yordamchidir. Bola hayotining eng muhim davri – ilk bolalik davrida bilim va tarbiyani, hayotga munosabat, qadriyat va mezonlarni bolada shakllantiruvchi shaxs sifatida tarbiyachining roli alohida ajralib turadi.[4]

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, ilk yoshdagi bolalar bilan ishlaydigan maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachisiga qo'yilgan malaka talablar amalga oshirilsa, zamonaviy pedagogik bilim va kasbiy ko'nikmalarga ega mutaxassislar yetishtiriladi. Shu orqali maktabgacha ta'lim muassasalari o'z oldiga qo'ygan asosiy vazifa – barkamol, har tomonlama yetuk, sog'lom, erkin, mustaqil va fikrlovchi avlodni tarbiyalashga xizmat qiladi. Bu borada, davlat, jamiyat va pedagoglarning o'zaro hamkorligi, yana bir bor, maktabgacha yoshdagi bolalarning ta'lim-tarbiyasi uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Ta'lim taraqqiyoti, xalqimiz taraqqiyoti, kelajagimiz porloqligini ta'minlashda ilk yoshdagi bolalar bilan ishlovchi tarbiyachilar faoliyatiga juda katta e'tibor qaratilishi lozim. Yurtimiz maktabgacha ta'lim sohasining kelajagi, uning mustahkam va poydevori bo'lib, aynan ushbu malakali tarbiyachilarning kasbiy bilim va salohiyatiga tayanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Amonova, G. T. (2019). "Maktabgacha ta'lim muassasalarida innovatsion ta'lim texnologiyalari". O'zbekiston Pedagogik Jurnal, 2(4), 65-69.
2. Azimova, N. (2021). "Maktabgacha ta'limda pedagogning malakasi va kasbiy kompetentligi". Ilm-Fan va Innovatsiya, 3(3), 98-102.
3. Eshbo'tayev, A., & G'ulomova, N. (2018). "Maktabgacha ta'lim muassasalarida tarbiyachilarni malakali tayyorlash". Bolalar pedagogikasi, 1(2), 33-37.
4. Jabborova, M. (2017). "Maktabgacha ta'limda pedagog malakasi va ularning rivojlanish bosqichlari". Ta'lim sohasida innovatsiyalar, 6(3), 120-123.
5. Karimova, G. (2020). "Ilk yoshdagi bolalar bilan ishlashda zamonaviy ta'lim metodlari". Maktabgacha ta'lim, 9(2), 44-51.
6. Mamadaliyeva, S. (2021). "Maktabgacha ta'limda malakali kadrlar muammosi". Pedagogik bilimlar, 5(1), 77-82.
7. Nozimova, D. (2022). "Ilk yoshdagi bolalar tarbiyachilariga qo'yiladigan malaka talablari". Zamonaviy ta'lim, 11(1), 214-220.
8. O'razaliyeva, X. (2018). "Maktabgacha tarbiya muassasalari uchun kadrlar tayyorlash". Ilm va Taraqqiyot, 2(5), 62-65.
9. Rasulova, D. (2020). "Tarbiyachilar uchun kasbiy malakaning ahamiyati". Ta'lim tizimi yangiliklari, 4(3), 29-35.